

izhaja vsak četrtek
in velja s poštno
vred in v Mariboru s
pošiljanjem na dom
za vsake leto K 5.—
za pol leta „ 2.00
za štiri leta „ 1.30

Narečnina se pošilja
upravnistvu v tiskarno
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Določniki katol. in-
teresa družstva do-
lgaše list brez po-
sobne narečnine.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Poznamo tudi dobi-
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 A.

Rekopis se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 12 h, dvakrat 10 h,
trikrat 24 h.

Štev. 27.

V Mariboru, dne 7. julija 1898.

Tečaj XXXII.

Slovanska vzajemnost.

Uže večkrat smo pisali o slovanski vzajemnosti; ali ker vidimo, da se je tisti, ki so v prvi vrsti poklicani, da bi jo izvrševali, nočejo prav lotiti, naj se nam dovoli, da izpregovorimo še enkrat o tej tako važni stvari. Imenujemo jo važno, kajti brez nje nam po našem trdnem prepričanju ni upati boljše bodočnosti.

Sedanji boj je boj slovanskega in nemškega naroda. Mi se borimo za ravnopravnost z Nemci in ob enem za obstanek, — kajti suženjstvo je gotova, rana smrt, — a Nemci hočejo imeti, oziroma obdržati gospodstvo nad nami, da bi nam lahko oni odmerjali dneve življenja, kakor bi se njim ljubilo, rekše, da bi nas lahko v kratkem do zadnjega pokončali. Še enkrat pravimo, za Slovanstvo se gre, ne pa za Slovenstvo, ali Rusinstvo itd. Iz tega pa sledi neobhodna potreba, da se čutimo Slovenci, Čehi, Poljaki, Rusini in Hrvati, skratka vsi, ki nas hoče Nemec ugonobiti, njemu nasproti kot jeden narod, kot Slovane, ter da je med nami najstrožja dejanska vzajemnost, to se pravi, kakor smo uže enkrat rekli: Vsak se brigaj ne le za se, ampak tudi za vsacega drugega, ki je v kolu! Nimamo v mislih prosvetne vzajemnosti, za katero nas je svoje dni navduševal Jan. Kollar, ampak, da se do dobra razumemo, ampak vzajemnost v političnih stvareh, ki naj vlada med raznimi slovanskimi avstrijskimi narodi in med njih zastopniki. V tem smislu zahtevamo, da je n. pr. slovenska stvar Čehu, Poljaku i. dr. ravno

tako pri srcu, kakor njegova lastna, za to pa se imamo mi za česko potegovati ravno tako, kakor za svojo. Ali zahtevamo preveč? Potem je politična slovanska vzajemnost, o kateri se tako rado pri vsaki priliki navdušeno govori, le prazna prijetna igrača za razvnete možgane. Dokler je naša politična slovanska vzajemnost le misel, ki se dejanja boji, je toliko vredna, kakor piškvah oreh, in bolje je, da nikdar ne zinemo o njej; vsaj ne motimo ljudstva.

Slovanska vzajemnost je torej potrebna, ker se gre zoper Slovanstvo, neobhodno potrebna pa je tudi, ker je naš sovražnik vzajemni. V zadnji dobi so si Nemci za vzajemnost izbrali besedo »Gemeinbürgschaft«; in kateri nemški paglavci je ne pozna? Nemška »Gemeinbürgschaft« je dosihmal zadnjemu Mihelnu presla v krv, in nad nemškimi poslanci se v tem oziru slobodno vgladujemo. Nemcu ob Adriji velja stvar Nemcev na Českem toliko, kakor lastna in naopak, štajarski Nemec se za koristi tirolskega brata nič manj ne poteguje, nego za svoje itd. Kaj bi še naj rekli o nemških poslancih, ki so to vzajemnost ustvarili, in ki so vzajemnemu ljudstvu voditelji? Tega ne smemo prezirati, da pri Nemcih vlada najživejša vzajemnost med poslanci in v ljudstvu. Vzajemnost daja Nemcem v boju zoper nas ono silno moč, da ne opravimo nič niti mi, niti vlada. Sedaj čitamo po časnikih, da misli vlada jezikovno naredbo, kakor Nemci zahtevajo, umaknoti. Vlada bode torej zopet morala sramotno pokleknoti pred njimi; kolikokrat uže? In tudi naše delo, delo Če-

hov, Slovencev itd. je Sisifovo delo, muka brez vspeha. In zakaj? Ker so Nemci vzajemni. Oni vzajemni, mi pa vsak za se, oni zbrani, mi raztreseni. Kako bo to končalo. Vojskovodja se je vsak le na ta način zmagal, da je dobro razumel svoje sile o pravem času in na pravem mestu združiti. Vzajemnost je Nemcem najboljša, za nas najhuje orožje; če oni vihtijo ostro nabrušen meč, ali se jim bomo postavljali mi z leskovimi palicami? Naj nikdo ne misli, da vzdihujemo po politični vzajemnosti, ker smo Slovenci v slovanskem kolu slabši od bratov, ker iščemo le svoje koristi. Slabši smo, to je res; ali res je tudi, da Čehi i. dr. nas ravno tako potrebujejo, kakor mi nje. Vsakega izmed nas silijo razmere k vzajemnosti in nobeden ne more biti brez drugega. Če se kateremu ta ali oni hip dozdeva, da je sam dovolj močan, to ga moti, ker mu je sovražnik polnoštevilno vzajemno Nemstvo; in prej ali slej mora žalostno spoznati, da se je precenil. Drobtinice doslej nismo pobirali le mi Slovenci, pobirali so je tudi Čehi in drugi. Tega pa vsi skupaj ne maramo več storiti, ker smo uvideli, da bi nas bilo v kratkem gladu konec. Druga taktika je le »zahtevati«, tretje ni. Da pa se zahtevuje ne smešimo in kaj dosežemo, moramo biti močni; to smo pa le. če smo vzajemni.

In naposled naj se poprimemo dejanske vzajemnosti uže tudi radi tega, ker jo idealno smatramo za lepo. Narod mora imeti idejale, to je aksiom, in vsakega idejala se naj poprime, ki ga jači, po katerem napreduje. —

Listek.

Maron, mladi spoznovalec z Libanona.

(Povest. — Prevel A. J.)

1. Zalosten konec Marijinega meseca.

Bilo je 30. majnika l. 1860. V mestecu Sidonu sta sedeli dve ženski ob ozkem oknu majhne hišice in sta pletli. Starejši, ki je bila udova, je bilo kakih 50 let. Imela je sive lase in njen obraz je razodeval resnobo in žalost. Poleg nje je sedela deklica kakih 16 let. Pogledala je mnogokrat od svojega dela in se ozrla na ulico. Hipoma vzdigne udova svojo glavo in pogleda na podobo Matere božje, ki je stala ob nasprotni strani stene med svečami in cveticami. Njene oči ostanejo nekaj časa proseče na podobi in njene blede ustnice se gibljejo v tihi molitvi. Nato reče:

«Judita, Judita! Si pa že zopet pustila ugasniti luč pred podobo Matero božje.»

«O mati, odpusti!» reče deklica osramočena. Urno naliže v svetilko olja in jo prižge ter se zopet vrne počasno k svojemu delu, skrbno pogledujoč mater, kakor da bi pričakovala še eno grajo. In res, ko se vsede, nadaljuje mati:

«Da, da, Judita, jaz vem, zakaj me tako gledaš. Misliš, da te bom vprašala, če je tudi svetilnica tvojega srca v redu. Res ne vem, če more biti Marija letos s teboj tako zadovoljna, kakor poprej. Lani si celi mesec maj skrbno delala in pobožno molila, da je bilo veselje. Letos pa vedno gledaš skozi okno, ali pa se razgovarjaš s sosedi pri studencu.»

«Mati, vendar ni nič hudega, ako poslušam strašne novice, ki prihajajo iz Libanona o klanju kristjanov,» pripomni plaho Judita.

«Hudega seveda nič ni,» odgovori mati. «Vendar ako pridejo tako strašna poročila kakor danes, bi morala tem bolj goreče moliti, naj nas Bog varuje in naj ubogih, preganjanih kristjanov v smrtni uri ne zapusti. Pa tvoj brat Maron je postal ravno takšen, kakor ti. Namesto da bi z nami opravljal majniško pobožnost, se cele ure pajdaši z nekim mladim Turkom. Ne vem, kaj se more od Turka dobrega naučiti.»

Judita je ravno hotela zagovarjati svojega brata, ko se duri močno odpró in v sobo pridrvi mladenič vitke in krepke postave, star kakih 17 let. Majhen, zlat križec na vratu je bil znamenje, da je kristjan in Maronit. Mladeničevo zagorelo lice je žarelo in oči so se mu iskrile, ko stopi k materi in pravi:

«Mati, pred mestom so umorili kristjana!»

Ženski se prestrašita pri tej novici, in Judita vpraša:

«Kdo je bil? Kdo ti je povedal?»

«Jaz sam sem videl,» odgovori mladenič.

«Bil sem z Alijem pred mestnimi vrati, ko pride ubog Maronit ves raztrgan proti mestu. Turki spoznajo v njem beguna z Libanona in kričijo: »Pobijte tega psa! Pobijte vse kristjane!« In vržejo se s palicami na onemoglega starčka in ga tako dolgo bijejo po glavi, da se krvav in nezavesten zgrudi na tla. Mene je to grozno razkačilo! Pobiral sem že kamenje, da bi z njim pobil grozovitneže. Pa Ali me prime za roko in me potegne iz gnječe, drugače bi še bili mene umorili.»

«Hvali Boga, moj sin, da si ušel smrti,» reče udova. «Zahvali se pa tudi svojemu rešitelju, da ti je zabranil nepremišljeno maščevanje. Zdaj pa mi povej, Maron, zakaj že nekaj časa toliko hodiš s tem Alijem? Ali ne veš, da je nevernik, in da je njegov oče mufti (t. j. najvišji turških duhovnikov) in smrten sovražnik kristjanov? Ali ne veš, da je njegov brat Hakem v zvezi z Druzi, ki nas preganjajo?»

«Mati, bodi mirna!» jo tolaži Maron, «Ali je moj zvest prijatelj.»

«Nevernik tvoj prijatelj!» reče udova vsa prestrašena. «Maron! Maron! Ko bi to

Vzajemnost torej smatramo za ono, česar je nam avstrijskim Slovanom neobhodno treba, da smemo upati na zmago in na boljšo bodočnost. V izvršitvi pa si mislimo to stvar tako: Zahteve vsakega slovanskega avstrijskega naroda določijo se po vseh slovanskih zastopnikih skupno. Seveda se bode pri tem ozirati na zastopnike dotičnega naroda najboljše, ker potrebe najboljše poznajo. Ali vendar imajo imeti veljavno besedo vsi drugi slovanski zastopniki, ker morajo celokupne zahteve, ki so zahteve vseh slovanskih narodov, dajati celoto ali dobro premišljen sistem. Mogoče, da bode treba močnejšemu slabejšemu na ljubo te ali one srčne želje se za nekoliko časa odreči; ali če hočemo v resnici biti Slovani, bratje, nam to ne sme biti težko. Kdor je najslabjši, za tistega mora skrb biti največja; to je čisto naravno; močni lahko čaka. In tako bo močnejši doživel veselje, da se je slabič ojačil in da mu bode v krepko pomoč. Če pa močnejši pustijo, da slabjši poumrjejo, je nazadnje tudi po njih, ker so vendar preslabi, da bi sovržniku bili kos. Za tako taktiko bode seveda treba, da imajo zastopniki od svojega ljudstva posebno privoljenje; ali če pomislimo, da je močnejše ljudstvo navadno zavedniše, in da smemo upati, toliko zavedno, da je sprejemno za slovansko idejo, se ni bati, da bi zastopniki z mislijo dejanske slovanske vzajemnosti pri ljudstvu našli odpor. Ko je načrt sestavljen in so ga ljudstva odobrila, pa se z vso vsmo, z vso silo, kar je v nas vseh, potegovati zanj. Zahtevati, in če vlada le jednemu kaj ponuja, ima ta reči: »Jaz le vsprejem s tem pogojem, ako ob enem ta dobi to in oni ono«. In videlo bi se, ali kaj dosežemo, ali ne, ali je vzajemnost za kaj, ali pa je prazna pena; vlada potrebuje nas najmanjše ravno tako, kakor mi njo; če se pred nemško vzajemnostjo mora vlada klanjati, bo še tudi slovanska kaj zalegla. Da, celo trdno prepričani smo, da bomo avstrijski Slovani s svojimi zahtevami prodrli, toda le če bomo vzajemni.

Naše gimnazije.

Maribor, 5. julija 1898.

Letos slavijo avstrijske gimnazije petdesetletnico svoje sedanje uprave. Profesorji pišejo v ta namen svojim zavodom visokozveneče in navdušene slavospeve. Radi priznavamo, da so si naše gimnazije pridobile velikanskih zaslug za duševni napredek prebivalstva avstrijskega. Toda naloga vestnih publicistov je, tudi opozarjati na nedostatke

tako važnih in uplivnih zavodov, kakor so ravno naše gimnazije. Kajti žal da ne manjka tudi nedostatkov, ki so povzročili že mnogo zla na najboljših sinovih naše Avstrije.

Um in srce sta glavna predmeta vsake šole. Izbornost šole se ceni po tem, kako zna za ta dva predmeta skrbeti, kako jih zna obdelovati. Naše gimnazije ne skrbijo v pravih mejah ne za um, ne za srce. Za um skrbijo preveč, za srce premalo. Učenci gimnazij so preobloženi z učno stvarino. Zaradi tega si učenci celo stvarino prisvajajo le mehanično; da bi jo prebavili, da bi jo premislili, zato nimajo nobenega časa. Mladina se odvadi ali se nikdar ne privadi samosvojega mišljenja, in ko imajo ti mladi ljudje gimnazijski prag za hrbtom, tedaj postanejo v časovnih vprašanjih slepi sužnji ravno vladajočega javnega mnenja, v znanstvenih vprašanjih pa žrtve nazorov, katere dobivajo od svojih nadaljnjih profesorjev. Naši abiturienti so kakor marijonete in srečni so, ako dobijo njih nitke poštene in blagi zemljani v roke.

Še večja pa je pregreha, ki jo imajo gimnazije na vesti, da se na teh zavodih le minimalno skrbi za srce ali za нравno vzgojo mladine. Med profesorji in učenci je velikanska distanca. Profesor pride v svojo uro, predava svoj predmet in potem zopet odide. Za značaj svojih učencev, za njih nazore, za njih življenje izven šole se gimnazija le malo briga. Skrbi se za um, a srce se prezira. Učenci si vzgajajo svoje značaje sami, ne da bi dobivali kakega blažilnega upliva od svojih učiteljev. Le kadar se prekoračijo disciplinarne postave in se slučajno izve to tudi od učiteljev, takrat se opominjajo učenci po drakonskih kaznih, da jim ni vse na svetu dovoljeno. A da bi se jim že prej od dne do dne primerno podajal pravec za vzorno življenje, to so le redki slučaji. Koliko mladine propade že na gimnaziji, koliko pozneje po gimnaziji! Seveda je tudi mladina sama kriva svojega propada, a glavna krivda se njej ne more pripisovati.

Gimnazija le poučuje, a ne vzgojuje. Mladina je zavzeta za slovstvo. V spodnjih razredih se pri mnogih pojavlja strast za čitanje. Kdo pove tem mladim ljudem, kaj smejo čitati in česa ne smejo, kdo jih vpraša, kake knjige in časopise dobivajo doma v roke? Navadno nikdo. Ni čudo, da že spodnji gimnazijci slastno prebirajo novostrojarske romane in socijalistične liste. Slaba bodočnost se obeta narodu, ako njegova mladina srka v se takšni duh.

Mladina se mora tudi vzgojevati za resno delo. V delavnosti je zajamčena ugodna bodočnost kakor posameznikov, tako i celih

narodov. Ni zadosti priganjati učence samo z dvojkami k učenju. Treba je tudi neprestano dobrohotne, očetovske besede, ki dokazuje mladim ljudem, da preti v vsakem stanu neizogibni propad vsem istim, ki se bojijo dela in se ogrevajo le za uživanje. Potem se bo morda odpravil tudi žalostni pojav iz naših srednjih šol, da velja med mladino za največjega junaka isti, ki zna najbolj brez slabih nasledkov prazniti pivine vrčke, a ne oni, ki se lahko ponaša z najboljšimi spričevali. — Petdeset let že hrani gimnazija našo mladino na svojih prsih. Dal Bog, da bi ji v prihodnje dajala več vzgojevalne hrane nego doslej!

Pisma s Kranjskega.

VII.

V kratkem se ustanovi v Ljubljani novo društvo »Naša straža«, ki bo imelo isto nalogo kakor nemška »Südmark«. Skrbela bo »straža«, da se tujci ne vrinejo med naše rojake in slovanskih domov in zemljišč ne pokupijo, kakor se je že to ob slovanski meji mnogokrat pripetilo. Kos za kosom se je trgal od slovenske posesti in padal tujcem, celo židom, v žrelo. Iz tega se uvidi, da je tako društvo Slovincem neobhodno potrebno. Imelo bo dovolj dela ne le ob slovanskih mejah, temveč celo v sredini slovenske zemlje. Marsikje se zadnja leta toliko nemškutari, da bi človek ne verjel, ko bi sam tega ne videl in ne slišal.

Društvo bo ustanovljeno na podlagi »sprave«, zato sme računati na vsestransko podporo. In gmotne podpore bo vsekako pred vsem potrebovalo. Slovinci smo sicer majhen narod, a premoremo lahko več nego si mislimo, ako le zberemo vse svoje moči.

Pred nekaterimi dnevi je objavil »Slovenec« velepomniljv članek, v katerem je neumorno delavni državni poslanec in voditelj vsega krščansko-socijalnega delovanja med Slovinci, dr. Krek, sprožil misel, uvaževanja vredno. Svetuje nam, ker v državnem zboru Slovinci niti v zvezi z ostalimi avstrijskimi Slovani nič ne dosežemo, treba je, da se tesneje zvežemo s Hrvati na podlagi katoliške vere in narodne enakopravnosti; vse to pa v demokratskem smislu. S tem se Jugoslovanstvo ojači in dvigne. V to svrhu je jel izhajati na Dunaju poseben nemški časnik, ki ima nalogo braniti in potegovati se za pravdo Jugoslovanov. V nemškem jeziku pa zato, da se bodo tudi drugi narodi lahko poučili o naših razmerah in težnjah. To idejo moramo imenovati jako srečno. Brez dvoma se

vedel tvoj rajni oče, katerega so ti neverniki umorili!»

«Ali ni nevernik kakor drugi,» odgovori Maron. «Njemu se studi hudobija mohamedanov.»

«Je-li postal kristjan?» vpraša začudeno Judita.

«Ne, tega še ne,» reče Maron. «Pa Ali je plemenit in dober človek. On ljubi in spoštuje kristjane, posebno francoske redovnice, ki tukaj za vse ubožce in bolnike skrbijo, tudi za nekristjane. Mislim, da bode s časom postal kristjan.»

Mati je neverjetno zmajala z glavo. Sprevidela je, da Maron ne spozna nevarnosti, v katero se podaja kot prijatelj mohamedanca. A vendar je molčala, ker je uvidela, da bode preganjanje kristjanov kmalu razdrlo to prijateljstvo. Čez nekaj časa reče:

«Judita, prižgi še dve sveči pred podobo Marijino. Jutri je zadnji maj, smrtni dan našega očeta. In ker je Maron zdaj tukaj, še hočemo skupaj opraviti majniško pobožnost, kajti kdo ve, če ućakamo jutrajšnji dan.»

Judita izpolni materino povelje, in ravno so hoteli poklekniti, ko zaslišijo pred vrati nagle korake in nek glas.

«Ali pride!» reče Maron. Nato se obrne proti materi in pravi: «Mati, prosim te, bodi

prijazna ž njim. On nam hoće dobro in nas želi rešiti.»

Zdaj Ali močno potrka na vrata. Maron odpre in Ali vstopi. Bil je mladenič kakih 17 let v dragoceni turški obleki. Obraz mu je bil blede in močno vznemirjen. Nekoliko v zadregi zaradi Judite in nje matere, katerih še ni poznal, pozdravi po turški s tem, da položi desnico na čelo in reče:

«Mir z vami! Oprostite, gospa! Jaz pridem, da bi vas opomnil na nevarnost. Maron vam je menda že povedal, kar se je danes zgodilo.»

«Da, gospodin,» odgovori prav prisrčno udova. «Moj sin je povedal, da se mora vam zahvaliti za življenje, in tudi jaz vas zahvaljujem iz celega srca.»

«Pustite to,» odgovori mladenič. «Jaz ne pridem po hvalo, temveč vas hočem svariti, da ne zapustite hiše. Kajti mohamedani so popolnoma razdvijani. 300 ubežnih Maronitov leži umorjenih pred vshodnimi mestnimi vrati.»

«Pravični Bog!» zakličejo mati in otroci ter se pokrižajo. Ali pa nadaljuje:

«Ko sem Marona spravil v varnost, sem se naglo zopet vrnil k vratom pred mesto. Velika truma krščanskih begunov, možje žene in otroci, pride proti mestu. Bilo jih je je gotovo 300. O strašen prizor! V raztrgani obleki in z ranjenimi nogami so težavno

bežali pred Druzi, ki so jih preganjali. In ko se ti nesrečneži mestu približajo, da bi tam našli zavetje, jih mohamedani sprejmejo s kamenjem in z ostrimi noži. Jaz sem že hotel v gnječo skočiti in divjim napadovalcem v imenu svojega očeta zapovedati, da opustijo nečloveško dejanje, ko zaslišim iz besne družali nek glas — moj Bog! moj Bog! Tega glasu ne bodem nikdar pozabil!»

Tu zastane Aliju glas, in zakrije si obraz z rokami. Maron pa ves radoveden vpraša: «Čegav glas? Ali, prosim te, govori!»

«Znan glas sem slišal,» reče Ali, «glas, ki je divje trume navduševal rekoč: »Umorete kristjane! Pobijte izdajalce! Francozom nas hočejo izdati! Pomorite vse! Vsak mohamedan mora iti v paradiž po poti, ki je pomočena s kristjansko krvjo!« Množica pa je zagnala peklenški krik in planila na uboge kristjane. S sekirami, noži, meči in bodali so pobijali slabe starčke, žene in otroke, iztaknili so jim oči, razparali trebuhe in iztrgali črevesa kakor divja zverjad. Majhne otroke so prijeli za jedno nogo in jih razklali v dva dela, ali pa so jih raztrgali z rokami. Da, celo mrtvece so razsekali na kosce. Bil je strašen prizor! Krik in tarnanje nesrečnežev je trgalo moje srce in mi še zdaj zveni v ušesih.»

«Moj Bog! moj Bog!» zaupije s strahom